

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning och 34 g § i gränsbevakningslagen

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning och 34 g § i gränsbevakningslagen (RP 1/2024 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Noora Nihtinen, inrikesministeriet
- professor Mikael Hidén
- professor Olli Mäenpää.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- biträdande professor Ida Koivisto.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning och gränsbevakningslagen ändras.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 juni 2024.

I propositionen ingår ett avsnitt om förhållandet till grundlagen och lagstiftningsordningen.

Regeringen anser att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet lämnar utlåtande i ärendet.

Utlåtande GrUU 7/2024 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) I propositionen föreslås det bland annat att det till lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning fogas en ny 12 a §, enligt vilken sådana civila tjänster vid Gränsbevakningsväsendet vilkas uppgiftsområde består av uppgifter inom upprätthållandet av gränssäkerheten eller inom det militära försvaret eller av tekniska stöduppgifter i direkt anslutning till dessa kan tillsättas utan att tjänsten ledigförklaras, om uppgiftens art med nödvändighet kräver det. I lagen föreslås också bestämmelser om omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av nödvändigheten. Den föreslagna regleringen gäller inte tjänster till vilka statsrådet utnämner.

(2) Regleringen påminner om 12 a och 13 a § i polisförvaltningslagen, som stiftats med grundlagsutskottets nära medverkan (GrUU 45/2022 rd). Grundlagsutskottet anser dock att regleringen inte kan motiveras enbart med att en motsvarande reglering har godkänts i ett annat sammanhang.

(3) De föreslagna bestämmelserna innebär ett undantag från huvudregeln i statstjänstemannalagen, enligt vilken en tjänst ledigförklaras innan den tillsätts. Ett öppet ansökningsförfarande för tjänster och tjänsteförhållanden bidrar till att genomföra grundlagens 12 § om offentlighetsprincipen och 6 § om jämlikhet, särskilt i förhållande till de allmänna utnämningsskiltorna för offentliga tjänster enligt 125 § 2 mom. i grundlagen. Ett offentligt ansökningsförfarande kan också anses trygga rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen med tanke på såväl de sökandes individuella rättsskydd som garantierna för god förvaltning (se även GrUU 45/2022 rd, stycke 7).

(4) Grundlagsutskottet anser att det för den föreslagna regleringen i sig finns godtagbara grunder som hänför sig dels till säkerheten för Gränsbevakningsväsendets personal, dels till behovet att skydda Gränsbevakningsväsendets uppgifter som är av betydelse med tanke på den nationella säkerheten. Propositionens syften kan anses anknyta till det allmännas skyldighet att skydda arbetskraften enligt 18 § i grundlagen och i extrema fall också till den rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet som tryggas genom 7 § i grundlagen. För att regleringen ska vara godtagbar är det enligt utskottet viktigt att det för att avvika från offentligheten i ansökningsförfarandet krävs en bedömning från fall till fall om att uppgiftens art nödvändigt kräver det (se även GrUU 45/2022 rd, stycke 8).

(5) Grundlagsutskottet fäster dock med avseende på exakthet och noggrann avgränsning uppmärksamhet vid att 12 a § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning inte särskilt noggrant definierar de tjänster som regleringen gäller. Regleringen avviker till denna del till exempel från polisförvaltningslagens bestämmelser om tjänster och tjänsteförhållanden vid centralkriminalpolisen och den lokala polisen. Grundlagsutskottet anser att bestämmelsernas tillämpningsområde bör preciseras på lagnivå exempelvis genom de preciseringar som nämns i motiveringen till bestämmelsen (s. 39).

(6) Grundlagsutskottet betonar med tanke på tillämpningen av bestämmelserna att huvudregeln är att en tjänst förklaras ledig att sökas och det att en tjänst inte ledigförklaras utgör ett undantag. En undantagsbestämmelse ska tolkas snävt (se även GrUU 45/2022 rd, stycke 6I). Grundlagsutskottet konstaterar ytterligare att det är klart att de allmänna utnämningsskiltorna i 125 § 2 mom. i grundlagen, det vill säga skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd, också tillämpas på utnämningar som avses i lagförslaget och att den som utses till en tjänst utan offentligt

Utlåtande GrUU 7/2024 rd

ansökningsförfarande ska uppfylla de allmänna och särskilda behörighetsvillkoren för tjänsten i fråga. Utskottet betonar också att de nu föreslagna undantagen inte får användas för särbehandling eller för att gynna en person (se även GrUU 45/2022 rd, stycke 10).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors 19.3.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Vestman saml
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Maria Guzenina sd
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Anna Kontula vänst
medlem Johannes Koskinen sd
medlem Mats Löfström sv
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Onni Rostila saf
medlem Ville Skinnari sd
medlem Ville Valkonen saml
ersättare Janne Heikkinen saml
ersättare Jani Mäkelä saf.

Sekreterare var

utskottsråd Liisa Vanhala.